

Великий Фраги не мыслит себя без Родины:

Горячее сердце от горя сгорит.

С народом и родиной разлучено («Двенадцать советов») [7, с. 181–182].

Свои чувства поэт отображал в стихах вдохновенно, с высоким пафосом, создавая яркие и совершенные поэтические образы. Именно этим и объясняется то, что на протяжении более трех столетий Махтумкули остается доминирующей фигурой туркменской литературы и пользуется безмерной всенародной любовью.

Нельзя не вспомнить о ещё одной отличительной черте литературного наследия Фраги – это органическая связь его творчества с народной мудростью, с фольклором. Многие слова поэта превратились в пословицы и поговорки. Причина такой популярности не только в содержательности его строк, но и в отточенности и изысканности их художественной формы и языка. Махтумкули мечтал о светлом будущем своей родной земли и его народа. Он свято верил, что туркмены, трудолюбивые и упорные, непременно построят совершенное общество счастливых людей. Об этом он написал в стихотворении «Будущее Туркмении», которое стало гимном современной Туркмении.

Куда бы дороги туркмен ни вели,

Расступятся горные кряжи земли,

Потомкам запомнится Махтумкули:

Поистине, стал он устами Туркмении [7, с. 205–206].

Итак, совершенно бесспорно, что в произведениях Махтумкули и Г. Сковороды звучит общий интонационный пафос, схожесть художественных образов и приёмов можно заметить практически на каждом шагу. Литературоведов не может не заинтересовать мировоззренческая общность великих поэтов туркменского и украинского народов – Махтумкули и Г. Сковороды.

Список литературы: 1. Веселовский А.Н. Поэтика сюжетов / Веселовский А.Н. // Веселовский А.Н. Историческая поэтика. – М.: Высшая школа, 1989. – С. 300–305. 2. Каррыев Б.А. Библиографический обзор работ, посвященных Махтум-Кули // Известия ТФ АН СССР, 1950, № 6. С. 89–94. 3. Каррыев Б.А. О биографии Махтумкули // Известия ТФ АН СССР, 1950, № 2. С. 3–10. 4. Ковалинский М.И. Жизнь Григория Сковороды // Сковорода Г. Сочинения: В 2 т. М., 1973. – С. 373–416. 5. Малинов А. Философские взгляды Григория Сковороды / А. Малинов. – СПб.: ФКИЦ Эйдос, 1998. 126 с. 6. Махтумкули. Избранное. Переводы Г. Шенгели, А. Тарковского, Н. Гребнева, Ю. Нейман, А. Ревича, А. Старостина, Ю. Валича, Т. Стрешневой / Махтумкули. – Изд-во «Туркменистан», 1974. – 342 с. 7. Потенбня А.А. Теоретическая поэтика. / Потенбня А.А. // Потенбня А.А. Теоретическая поэтика. – М.: Высш. шк., 1990. – С. 7–313. 8. Сковорода Г. Стихотворения. Песни. Басни. Диалоги. Трактаты. Притчи. Прозаические переводы. Письма. / Григорий Сковорода. – К.: «Наукова думка», 1983. – 542 с.

*Селегей Р.С., Гаряева Г.М.
м. Харків, Україна*

ПРОБЛЕМА ПЛАГІАТУ В СФЕРІ АВТОРСЬКОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Ця робота присвячена проблемі плагіату в сфері авторського права, бо вона не лише приносить збитки певному суб'єкту права, але й наносить шкоду економічному, інтелектуальному та духовному розвитку країни. Дане питання потребує детального ро-

згляду та обговорення задля того, щоб в подальшому не було сумнівів, що держава, за умови суспільної дискусії, удосконалив законодавчу базу і встановить чіткі механізми захисту галузі авторського права від плагіату.

Плагіат, згідно з Законом України «Про авторське право і суміжні права», визначається як оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору [1]. Тобто, зафіксовані наступні ознаки, за якими використання твору може бути визнано як «плагіат», а саме:

- 1) *оприлюднення (опублікування твору) повністю або частково чужого твору;*
- 2) *твір оприлюднюється під іменем особи, яка не є автором цього твору.*

Предметом захисту авторських прав є суб'єктивні авторські права, а також законні інтереси. Суб'єктами права на захист є автори творів науки, літератури і мистецтва, їх спадкоємці та інші правонаступники. Порушниками авторських прав може бути будь-які фізичні або юридичні особи, які своїми діями (або бездіяльністю) порушили закріплені в нормативно-правових актах положення, якими регулюються правовідносини у сфері авторського права [2].

В сучасному суспільстві плагіат є майже нормою і має характер неконтрольованого явища, хоча згідно нормативно-правової бази повинен каратися, виходячи з чинного законодавства. Дане порушення вже стало «частиною науки». Так, деякі дослідники права інтелектуальної власності вказують на те, що: «елементарне списування при підготовці дисертацій, монографій, підручників, статей стає майже нормою, і, тому, як наслідок, – низька якість кандидатських і докторських дисертацій, відсутність реальної відповідальності за плагіат, девальвація наукових ступенів і вчених звань, падіння престижу науки тощо» [3]. Вочевидь такий стан справ влаштовує зацікавлених осіб, які представляють частину наукових кіл, та й на офіційному рівні дискусія майже не ведеться. Але, не дивлячись на вищезгадані обставини та реалії наукового буття, доводиться часто стикатися зі скаргами та претензіями авторів, які знаходять в інших творах власні уривки із раніше оприлюднених чи опублікованих творів. При цьому абсолютно не згадується ім'я справжнього автора використаного іншою людиною тексту.

Право на використання твору та право дозволяти або забороняти використання твору іншими особами є виключними майновими правами автора твору і відчуження цих прав здійснюється лише за домовленістю сторін на підставі авторського договору (ст. 15, ст. 31 Закону України «Про авторське право і суміжні права»). Право авторства відноситься до особистих немайнових права автора, яке не підлягає відчуженню і передбачає визнання іншими особами зазначеного права за автором, шляхом зазначення належним чином імені автора на творі і його примірниках і за будь-якого публічного використання твору (ч. 1 п. 1 ст. 14 вищезгаданого Закону).

Закон України «Про авторське право і суміжні права» визначає випадки обмеження майнових прав авторів, що надають можливість іншим особам у певних обсягах, вільно, без дозволу автора, використовувати чужий твір, але за умови обов'язкового зазначення імені автора. Так, наприклад, без згоди автора (чи іншої особи, яка має авторське право), але з обов'язковим зазначенням імені автора і джерела запозичення, допускається використання цитат (коротких уривків) з опублікованих творів в обсязі, виправданому поставленою метою, в тому числі цитування статей з газет і журналів у формі оглядів преси, якщо воно зумовлено критичним, полемічним, науковим або інформаційним характером твору, до якого цитати включаються, а також допускається використання літературних і художніх творів в обсязі, виправданому поставленою метою, як ілюстрацій у виданнях, передачах мовлення, звукозаписах чи відеозаписах навчального характеру тощо (ст. 21 вищезазначеного Закону).

Тому, виходячи із закріпленого законом визначення плагіату та передбачених законодавством особистих немайнових, майнових прав авторів та їх обмежень, можемо сказати, що плагіат має за мету повне або часткове привласнення оригінальних результатів інтелектуальної творчої діяльності однієї особи іншою особою, що призводить до порушення особистих немайнових та (або) майнових прав справжнього автора.

Багато експертів вважають, що порушенням авторського права у вигляді плагіату, є не тільки оприлюднення (опублікування) твору під чужим іменем (без зазначення імені автора), а й саме створення твору. Якщо це діяння доведуть до оприлюднення (опублікування), то правопорушник може бути притягнутий до відповідальності. Адже, згідно існуючого законодавства, авторське право виникає вже в момент створення твору.

Різновидом плагіату є так звані, компіляції, які є плагіатом у замаскованому вигляді, тобто у процесі створення певної праці використовується чужий матеріал без самостійного дослідження та опрацювання джерел. Кожен науковець розуміє, що компіляції, при виконанні певних видів наукових робіт, це порушення авторських прав інших осіб та різновид плагіату, однак законодавство чітко не фіксує дані дії як порушення авторських прав.

У доктрині права інтелектуальної власності проводиться розмежування між грубим «стовідсотковим» плагіатом, при якому чужий твір привласнюється повністю або практично повністю, і плагіатом «замаскованим», при якому плагіатор намагається сховати своє діяння або привласнити якісь істотні оригінальні елементи твору, що став жертвою плагіату [4].

Одним із проблемних питань є вільний доступ і використання авторських творів іншими особами. Закон дає змогу використовувати без згоди автора, але із зазначенням імені автора та джерела запозичення, цитати з оприлюднених творів в обсязі, виправданому поставленою метою. Характерним є те, що виправданість обсягу вільного використання чужого твору може бути різною, а тому дуже важко говорити про наявність порушення в даному випадку. Тому потрібно закріпити в законодавчій площині дані нюанси, задля унеможливлення недобросовісного використання чужих творів.

Проводячи дослідження порушень авторського права, щодо запозичення чужих творів, треба приділити увагу проблемі плагіату конкретних творів у незмінному або частково незмінному вигляді та можливість здійснення плагіату ідей. А згідно із ч. 3 ст. 8 Закону України «Про авторське право і суміжні права» правова охорона поширюється тільки на форму вираження твору і не поширюється на будь-які ідеї, теорії, принципи, методи, процедури тощо. Законодавча фіксація цієї норми дає багато можливостей недобросовісним авторам при використанні чужих досліджень за допомоги їх переписування своїми словами, що, на мою думку, можна вважати різновидом плагіату та відчутним порушенням авторських прав.

Переконаний, що ці проблемні питання, щодо плагіату, повинні обговорюватися в суспільстві та досліджуватися в наукових колах, задля того, щоб можна було мінімізувати порушення авторських прав шляхом внесення змін до чинного законодавства, а також шляхом зміни ставлення соціуму до цих проблем. Таким чином можна зупинити це ганебне явище, що, однозначно, дасть поштовх для розвитку багатьох сфер, а наука зможе вийти на новий якісний рівень. Внесений, що від цього виграють всі.

Список літератури: 1. Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.93 р. // ВВР України. – 1994. – № 13. 2. Штефан О.О. Плагіат: поняття, ознаки, відповідальність, С. 1. 3. Йосип Богдан Плагіат як явище наукового буття // Юридичний вісник України. – 28 червня – 4 липня 2008 року. – № 26, С. 12. 4. Липчик Д. Авторское право и смежные права / Пер. с фр.; предисловие М. Федотова. — М.: Ладомир; Издательство ЮНЕСКО, 2002. – С. 484.